

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
w Warszawie**

RWA-61-9/08/MG

Warszawa, dn. 10 czerwca 2009 r.

DECYZJA Nr RWA-7/2009

I. Na podstawie art. 26 ust. 1 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do treści art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939)

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko Wyższej Szkole Technologii Informatycznych w Warszawie, uznaje się, że działania Wyższej Szkoły Technologii Informatycznych w Warszawie, polegające na stosowaniu w „*Umowie o warunkach odpłatności za studia*” postanowień o treści:

1. „*Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie*” (§ 9 ust. 1 zd. 1 wzorca umowy),
2. „*Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1*” (§ 9 ust. 2 wzorca umowy),
3. „*W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6*” (§ 9 ust. 3 wzorca umowy),
4. „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni*” (§ 10 ust. 4 wzorca umowy).

stanowią praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, polegające na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, co stanowi naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów **i nakazuje się zaniechanie ich stosowania.**

II. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do treści art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939)

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

nakłada się na Wyższą Szkołę Technologii Informatycznych w Warszawie **karę pieniężną w wysokości 18 436 zł** (słownie: osiemnaście tysięcy czterysta trzydzieści sześć złotych), płatną do budżetu państwa, z tytułu naruszenia zakazu, o jakim jest mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy w zakresie opisanym w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

UZASADNIENIE

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Warszawie przeprowadził kontrolę treści „Umowy o warunkach odpłatności za studia” stosowanej przez Wyższą Szkołę Technologii Informatycznych w Warszawie (dalej: WSTI, Uczelnia lub Szkoła).

Wyniki wstępnej analizy treści warunków zawartych w tej umowie dały podstawę do sformułowania wniosku, że część z nich jest tożsama z brzmieniem postanowień wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Mając na uwadze powyższe ustalenia, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Warszawie postanowieniem z dnia 6 marca 2008 r. wszczął przeciwko WSTI postępowanie w związku z podejrzeniem, iż stosowanie przez Szkołę w „Umowie o warunkach odpłatności za studia” postanowień o treści:

1. „*Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie*” (§ 9 ust. 1 zd. 1 wzorca umowy),
2. „*Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1*” (§ 9 ust. 2 wzorca umowy),
3. „*W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6*” (§ 9 ust. 3 wzorca umowy),
4. „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni*” (§ 10 ust. 4 wzorca umowy).

stanowiąc może, określoną art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umowy, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

Odpowiadając na zawiadomienie Prezesa Urzędu o wszczęciu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, Uczelnia pismem z dnia 21 marca 2008 r. ustosunkowała się do postawionych jej zarzutów.

Pismami z dnia 29 kwietnia 2008 r., z dnia 3 czerwca 2008 r., z dnia 29 września 2008 r., z dnia 21 listopada 2008 r., z dnia 22 stycznia 2009 r., 27 stycznia 2009 r. oraz z dnia 19 lutego 2009 r. Uczelnia przekazała żądane informacje i wyjaśnienia.

W załączeniu do pisma z dnia 21 listopada 2008 r. Uczelnia przekazała wzór nowej „Umowy o warunkach odpłatności za studia”, który stosuje w stosunku do wszystkich studentów pierwszego roku akademickiego 2008/2009 oraz poinformowała, że aneksy do

dotychczas zawartych umów powinny być przedstawione studentom do dnia 20 grudnia 2008 r.

WSTI została zawiadomiona o zakończeniu zbierania materiału dowodowego w niniejszym postępowaniu oraz o możliwości zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy w siedzibie Delegatury UOKiK w Warszawie.

Strona niniejszego postępowania nie skorzystała z prawa do zapoznania się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje

Wyższa Szkoła Technologii Informatycznych w Warszawie jest uczelnią niepubliczną, działającą na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.) i wydanych do niej przepisów wykonawczych. Jednym z podstawowych zadań uczelni jest kształcenie studentów w celu ich przygotowania do pracy zawodowej. Kształcenie to odbywa się odpłatnie w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Uczelnia świadczy usługi edukacyjne na podstawie umowy, do której, zgodnie z art. 750 k.c., stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia. Umowa ta jest umową wzajemną, w której świadczeniem głównym są usługi edukacyjne, za które konsument uiszcza opłaty. Zgodnie z art. 160 ust. 3 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej.

Przy zawieraniu ze studentami, będącymi konsumentami w rozumieniu art. 22¹ k.c., tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą, umów o usługi edukacyjne WSTI posługuje się wzorcem umownym w rozumieniu art. 384 k.c., zatytułowanym „*Umowa o warunkach odpłatności za studia*”.

Po przeprowadzeniu analizy treści wzorca Prezes Urzędu ustalił, iż w § 9 ust. 1 zd. 1 tego wzorca znajduje się zapis w brzmieniu: „*Każda ze stron może wypowiedzieć umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie*”.

W rejestrze klauzul abuzywnych pod numerem 647 znajduje się natomiast postanowienie o treści: „*Z zastrzeżeniem § 4 ust. 2 i 3 Student ma prawo do rozwiązania umowy z końcem danego semestru tj. z dniem 28 lutego w semestrze zimowym i z dniem 30 września w semestrze letnim*”, które zostało uznane za niedozwolone postanowienie umowne przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyrokiem z dnia 28 września 2005 r. (sygn. akt XVII Amc 18/05).

W § 9 ust. 2 „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*” Uczelnia stosuje zapis: „*Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1*”.

Do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod numerem 625 zostało wpisane postanowienie o treści: „*W przypadku rezygnacji studenta z nauki w trakcie semestru wpłacone w całości czesne za cały semestr nie podlega zwrotowi*”. Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał je za niedozwolone w wyroku z dnia 20 października 2005 r. (sygn. akt XVII Amc 78/05).

Prezes Urzędu ustalił również, iż WSTI w § 9 ust. 3 stosowanego wzorca umownego zamieściła postanowienie w brzmieniu: „*W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6*”.

W rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone znajduje się postanowienie o treści: „*W przypadku przerwania studiów w trakcie semestru, student zobowiązany jest do zapłacenia czesnego za cały semestr, a czesne zapłacone nie podlega zwrotowi*”, które zostało uznane za abuzywne przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w orzeczeniu kończącym sprawę o sygnaturze akt XVII Amc 79/05. Postanowienie to zostało wpisane do rejestru klauzul abuzywnych pod numerem 835.

Uczelnia we wzorcu umownym wykorzystywanym przy zawieraniu umów ze studentami stosuje również postanowienie: „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni*” (§ 10 ust. 4 wzorca umowy).

Prezes Urzędu ustalił, iż klauzule, które wskazują jako sąd właściwy dla rozstrzygania kwestii spornych pomiędzy stronami umowy sąd miejscowo właściwy dla siedziby przedsiębiorcy, zostały już wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów niejednokrotnie wypowiadał się już bowiem w sprawie postanowień umownych narzucających konsumentom sąd właściwy do rozstrzygania sporów mogących wynikać z łączącego strony stosunku prawnego. Wśród postanowień zamieszczonych w rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa UOKiK, znajdują się m.in. postanowienia o treści:

- „*Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwy dla Impuls School*” (uznane za niedozwolone postanowienie umowne wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 22 grudnia 2004 r., sygn. akt XVII Amc 15/04 i wpisane do rejestru pod numerem 388),
- „*Kwestie sporne pomiędzy stronami będą rozstrzygane przez sąd właściwy dla siedziby MAZUR POL*” (uznane za niedozwolone postanowienie umowne wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 24 listopada 2004 r., sygn. akt XVII Amc 119/03 i wpisane do rejestru pod numerem 309).

Uczelnia ustosunkowując się pismem z dnia 21 marca 2008 r. do sformułowanego przez Prezesa zarzutu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu postanowień wzorców umowy wpisanych do rejestru klauzul abuzywnych, stwierdziła, że Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów „*dokonał niewłaściwej interpretacji postanowień umowy, a w przedstawionym uzasadnieniu przedstawił fakty nieprawdziwe, co w konsekwencji doprowadziło do błędnej oceny Urzędu*”.

Uczelnia podniosła, iż przesłanek uznania za niedozwolone postanowienie umowne nie spełnia zapis zawarty § 9 ust. 1 zd. 1 wzorca umowy o treści „*Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie*”.

W ocenie strony postępowania, „*Umowa o warunkach odpłatności za studia*” zawiera postanowienia, które dają stronom możliwość jej wypowiedzenia w dowolnym czasie, jak również przewidują możliwość jej rozwiązania w trybie natychmiastowym. WSTI wskazała, że w przypadku studenta, który chce wypowiedzieć umowę w dowolnym czasie z powodu

niewywiązywania się Uczelni z warunków umowy, zdaniem Uczelni, umowa ta zostaje rozwiązana w trybie natychmiastowym. Dokonana przez Prezesa Urzędu analiza wzorca nie wykazała, by wzorzec ten zawierał postanowienia regulujące możliwość rozwiązania umowy ww. trybach. W ocenie strony postępowania, treść przedmiotowego postanowienia zmierza do stworzenia pewnej trwałości wiążącego strony stosunku umownego. Działalność WSTI, tak jak każdej innej szkoły, jest bowiem działalnością długofalową i nie da się jej przerwać w każdym momencie, bez konsekwencji dla obu stron.

W ocenie Szkoły, charakteru abuzywnego nie ma również postanowienie § 9 ust. 2 „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*”, zgodnie z którym „*Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1*”. Zdaniem Uczelni, zapis ten odnosi się jedynie do przypadków, w których rozwiązanie umowy następuje z końcem semestru. W pozostałych przypadkach student otrzymuje zwrot nadpłaconych należności, proporcjonalnie do czasu wypowiedzenia umowy przez studenta z powodu niewywiązywania się przez Uczelnię ze zobowiązań wynikających z umowy. Kwestionowane postanowienie umowne zdaniem Uczelni „*jest jedynie technicznym wykonaniem wypowiedzenia umowy ze skutkiem jej rozwiązania na koniec semestru. W przypadku innego terminu rozwiązania umowy następuje inny sposób rozliczenia umowy*”.

Szkoła nie zgodziła się również z twierdzeniem, jakoby charakter niedozwolony miało postanowienie § 9 ust. 3 wzorca o treści: „*W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6*”. WSTI podniosła, że umowa nie zawiera jakichkolwiek ograniczeń czasowych wypowiedzenia i rozwiązania zawartej umowy. Zdaniem Uczelni, w zależności od terminu rozwiązania umowy istnieje możliwość różnorodnego jej rozliczenia. WSTI stwierdziła, że kwestionowana klauzula dotyczy jedynie sytuacji, w której umowa została rozwiązana na koniec semestru.

Uczelnia zakwestionowała też możliwość uznania za niedozwolone postanowienie umowne § 10 ust. 3 wzorca umowy, zgodnie z którym sądem właściwym dla rozstrzygnięcia wszelkich kwestii spornych wynikających z umowy jest sąd właściwy dla siedziby Uczelni. Uczelnia stwierdziła, że postanowienie to w żaden sposób nie utrudnia konsumentowi rozstrzygnięcia kwestii spornych między stronami umowy. Zdaniem WSTI, wszelkie spory sądowe rozstrzygane powinny być według miejsca świadczonych usług. Ponadto, w ocenie Uczelni, jednoznaczność sądu — zgodnie z siedzibą szkół wyższych — jest zapisem korzystnym dla konsumentów, gdyż wszelkie spory rozstrzygane są zawsze zgodnie z miejscem świadczonych usług.

Niezależnie od powyższego, Szkoła wskazała pismem z dnia 21 marca 2008 r., że stosowany przez nią wzorzec umowy jest w znacznej mierze oparty na „wzorcowym projekcie umowy” opracowanym w roku 2006 i rekomendowanym przez Fundację Rektorów Polskich oraz Parlament Studentów RP. Szkoła podkreśliła, że biorąc pod uwagę dotychczasową aktywność tych organizacji na polu zwalczania negatywnych zjawisk związanych z działalnością uczelni wyższych, WSTI przyjęła założenie, że rekomendowany projekt umowy stanowić będzie harmonijne połączenie interesów stron umowy z poszanowaniem porządku prawnego. Zdaniem Uczelni, rekomendacja wzorca umowy przez Fundację Rektorów Polskich oraz Parlament Studentów RP, do których należy m.in. ochrona interesów studentów, jest powodem do uznania, że ww. wzorzec był współtworzony lub rekomendowany przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Ponadto, Uczelnia wniosła o zawieszenie niniejszego postępowania do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania

w Warszawie, która stosowała podobne postanowienia w swoim wzorcu umowy ze studentami.

Składając dalsze wyjaśnienia w sprawie, pismem z dnia 29 września 2008 r. Uczelnia poinformowała, że kwestionowany przez Prezesa Urzędu wzorzec „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*” stosowany był w stosunkach ze studentami od roku akademickiego 2006/2007. W piśmie tym, WSTI wskazała, że „*postanowienia zawarte w umowie, które Urząd uznał za treści stanowiące praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, od roku akademickiego 2008/2009 zostały wycofane*”.

Następnie pismem z dnia 21 listopada 2008 r. Uczelnia wyjaśniła, że „*został opracowany nowy wzór umowy, który nie zawiera kwestionowanych przez Urząd postanowień*”. Uczelnia podniosła, że „*umowy, według nowego wzorca, stosowane są wobec wszystkich studentów obecnego I roku*”, natomiast „*trwają prace nad przygotowaniem aneksu do dotychczas stosowanych umów (dla obecnych studentów II i III roku studiów), które eliminują kwestionowane przez Urząd postanowienia*”. Uczelnia wskazała, że aneksy te „*powinny być przedstawione wszystkim studentom do 20 grudnia br.*”

W załączeniu do pisma z dnia 21 listopada 2008 r. WSTI przekazała nowy wzorzec „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*”. We wzorcu tym, kwestionowany zapis § 9 ust. 1 zd. 1 o brzmieniu: „*Każda ze stron może wypowiedzieć umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie*” nie został usunięty, a jedynie przeniesiony do dalszej części umowy (§ 9 ust. 3 zd. 1 wzorca umowy). Natomiast § 9 ust. 1 otrzymał następującą treść: „*Wypowiedzenie warunków niniejszej Umowy dokonuje się wyłącznie w formie pisemnej za zwrotnym potwierdzeniem odbioru zgodnie z poniższymi zasadami*”. W nowoopracowanym wzorcu nie znalazło się kwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienie o treści: „*Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1*” (§ 9 ust. 2 wzorca umowy). W jego miejsce Uczelnia wprowadziła postanowienie o treści: „*Student może wypowiedzieć Umowę w trybie natychmiastowym, o ile nastąpiło niewywiązywanie się Uczelni ze zobowiązań wynikających z § 2 i § 3 ust. 1 Umowy. W tym przypadku Uczelnia w terminie do 14 dni od daty złożenia wypowiedzenia rozwiązuje Umowę ze Studentem. W przypadku stwierdzenia braku podstaw wypowiedzenia Umowy w trybie natychmiastowym, Umowę rozwiązuje się z końcem semestru*”. Kwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienie w brzmieniu: „*W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6*” (§ 9 ust. 3 wzorca umowy) WSTI w nowym wzorcu zastąpiła postanowieniem zamieszczonym w § 9 ust. 5 nowego wzorca o treści: „*Student zobowiązany jest do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów za okres od dnia zawarcia umowy do daty jej rozwiązania, zgodnie z płatnościami wynikającymi z § 6 ust. 1 (...)*”. Natomiast w odniesieniu do zamieszczonej w § 10 ust. 4 klauzuli o treści: „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni*”, Uczelnia dodała zapis „*lub miejsca zamieszkania Studenta*” (§ 10 ust. 6 nowoopracowanego wzorca umowy).

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje

Postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, podobnie jak każde inne postępowanie administracyjne, toczy się z udziałem osób mających

przymiot strony. Zgodnie z art. 101 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, stroną postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów jest każdy, wobec kogo zostało wszczęte postępowanie.

W przedmiotowej sprawie stroną, wobec której zostało wszczęte postępowanie w związku z podejrzeniem stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, jest Wyższa Szkoła Technologii Informatycznych w Warszawie.

Uczelnia jako podmiot świadczący odpłatnie usługi edukacyjne spełnia przesłanki uznania jej za przedsiębiorcę. Na potrzeby zastosowania ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów do praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przez „przedsiębiorcę” rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, a także osobę fizyczną, osobę prawną a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jak również osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu oraz związek przedsiębiorców (art. 4 ust. 1 lit a, b i d ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów).

Stanowisko, iż działalność prowadzona przez niepubliczną szkołę wyższą uzasadnia uznanie jej za przedsiębiorcę na gruncie ww. ustawy, znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wyrok z 28 września 2005 r., sygn. akt XVII AmC 18/05; wyrok z 12 grudnia 2005 r., sygn. akt XVII Amc 80/2004), jak również w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W uzasadnieniu uchwały z dnia 3 lipca 2003 r. (III CZP 38/03), Sąd Najwyższy stwierdził, że odpłatne i systematyczne wykonywanie przez uczelnię niepaństwową zajęć dydaktycznych jest wykonywaniem przez osobę prawną we własnym imieniu zawodowo działalności usługowej w sposób zorganizowany i ciągły. Sąd ten podkreślił, iż *„działalność taka, wykonywana przez uprawnionych pracowników uczelni, charakteryzuje się profesjonalnym charakterem, jest podporządkowana regułom opłacalności i racjonalnego gospodarowania, jest działaniem wykonywanym na własny rachunek uczelni jako odrębnej osoby prawnej, a nie na rachunek jej założyciela, a ponadto charakteryzuje się niewątpliwie powtarzalnością działań i uczestnictwem w obrocie”*. Tym samym Sąd Najwyższy przesądził, iż działalność polegająca na świadczeniu przez uczelnię niepaństwową odpłatnych usług edukacyjnych spełnia wymogi uznania tej działalności za działalność gospodarczą, której aktualna definicja znajduje się w art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz. U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095 ze zm.).

Mając powyższe na względzie, nie ulega wątpliwości możliwość uznania niepublicznej szkoły wyższej za przedsiębiorcę na gruncie ww. ustawy. Stosownie do przepisu art. 4 pkt 1 w zw. z art. 2 ww. ustawy, przedsiębiorcą w rozumieniu tej ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą tj. jest zarobkową działalnością wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową, wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły.

Wobec powyższego, Uczelnia przy wykonywaniu swojej działalności podlega rygorom określonym w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów, jako przedsiębiorca w rozumieniu art. 4 pkt 1 tej ustawy. Tym samym działania Szkoły mogą podlegać ocenie w aspekcie naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, „zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów”, przez które stosownie do definicji zawartej w art. 24 ust. 2 rozumie się „godzące w zbiorowe interesy konsumentów bezprawne działanie przedsiębiorcy”.

Zbiorowe interesy konsumentów podlegają zatem ochronie przed wymierzonymi w nie naruszeniami, polegającymi na bezprawnych działaniach przedsiębiorców. Same przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Działania te mogą okazać się bezprawne w razie ustalenia, że doszło do naruszenia przepisów innych ustaw, ale także zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów. Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy ustalenie, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa¹. Przepisy regulujące postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w większości mają charakter procesowy. Materialnoprawne przesłanki, istotne z punktu widzenia wydania decyzji, znajdują się w innych niż ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów aktach prawa powszechnie obowiązującego. Prezes Urzędu oceniając zachowanie Przedsiębiorcy pod kątem ewentualnego naruszenia przepisów zakazujących stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, musi zatem co do zasady stosować inne akty prawa powszechnie obowiązującego i na ich podstawie stwierdzić, czy działanie przedsiębiorcy było bezprawne.

Jak wyżej wspomniano, art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów definiuje praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jako godzące w nie bezprawne zachowanie przedsiębiorcy. Jednocześnie artykuł ten zawiera przykładowe wyliczenie zachowań przedsiębiorców uważanych za naruszające zbiorowe interesów konsumentów. W otwartym katalogu zakazanych praktyk ustawodawca umieścił stosowanie postanowień wzorów umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (pkt 1), naruszenie przez przedsiębiorcę obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji (pkt 2), nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji (pkt 3).

Aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie trzech przesłanek, mianowicie zaistnieć musi – po pierwsze – działanie przedsiębiorcy, które – po drugie – jest bezprawne oraz – po trzecie – narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Jak wskazano powyżej, bezprawność działań przedsiębiorcy co do zasady wynika z naruszenia innych przepisów powszechnie obowiązujących, niemniej należy wskazać, iż ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów w jednym przypadku identyfikuje wprost jako bezprawne działanie przedsiębiorcy polegające na stosowaniu postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone i wpisanych do rejestru, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Jak wskazał Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 25 marca 2004 r. (sygn. akt XVII Ama 51/03), w oparciu o art. 23a ust. 2 (obecnie: art. 24 ust. 2) można sformułować samoistną przesłankę bezprawności, jeżeli ustali się, że przedsiębiorca stosował postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. A zatem wykazanie, że przedsiębiorca wprowadził do obrotu wzorzec umowny zawierający postanowienia o treści już wpisanej do rejestru klauzul

¹ por. J. Szwaja, „Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz.”, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2000, s. 117-118

abuzywnych stanowi wystarczającą przesłankę do uznania bezprawności działania tego przedsiębiorcy.

Należy bowiem podnieść, iż stosowanie postanowienia, które po uznaniu go przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, jest prawnie zakazane. Prawomocny wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, wydany po przeprowadzeniu kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy, wskazujący treść postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone i zakazujący ich wykorzystywania ma od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru klauzul abuzywnych skutek wobec osób trzecich (art. 479⁴³ k.p.c.). Przepis tego artykułu rozszerza zatem prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. *„Artykuł ten dotyczy rozszerzonej prawomocności materialnoprawnej w znaczeniu podmiotowym. Chodzi o grupę przypadków takiej prawomocności, w których wyrok z powodu szczególnego charakteru przedmiotu procesu ma powagę rzeczy osądzonej dla wszystkich i przeciwko wszystkim. Przepis bowiem wyraźnie stanowi, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, wywołuje więc skutek erga omnes”*². Przepis art. 479⁴³ k.p.c. stanowiąc, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, nie ogranicza w żaden sposób kategorii tych podmiotów. *Lege non distigente*, wyrok ma skutek wobec wszystkich, tzn. zarówno wobec przedsiębiorcy, który klauzulę wprowadził do swoich wzorców umów, jak i do każdego innego przedsiębiorcy, stosującego własne warunki umów. Należy zatem przyjąć, że wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów od chwili wpisania klauzuli do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK wywiera skutek względem wszystkich uczestników obrotu, co oznacza, że żaden z podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym nie może posługiwać się przedmiotowym postanowieniem.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. (sygn. akt III SZP 3/06) jednoznacznie wskazał, iż *„stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów”*. Tym samym SN przesądził, iż stosowanie klauzuli tożsamej z klauzulą wpisaną do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania zakończonego wpisaniem danej klauzuli do rejestru, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Należy przy tym podkreślić, iż dla uznania, że klauzula wpisana do rejestru i klauzula z nią porównywana są tożsame w treści nie jest konieczna dokładna literalna identyczność tych postanowień. Rozbieżność użytych wyrażen, zmiana szyku zdania czy zastosowanie synonimów nie eliminuje abuzywnego charakteru ocenianego postanowienia. By zaistniała możliwość uznania dwóch postanowień za tożsame wystarczy, by hipoteza zapisu kwestionowanego w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów mieściła się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru. *„Nie jest konieczna literalna zgodność porównywalnych klauzul. Głównym czynnikiem przesądzającym powinien być, zdaniem Sądu, zamiar, cel jakiemu ma służyć kwestionowana klauzula. Jeśli jest on zgodny z celem utworzenia klauzuli uznanej za niedozwoloną, można uznać, iż obie są tożsame”* (wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 25 maja 2005 r. sygn. akt XVII Ama 46/04). Stanowisko to znalazło również potwierdzenie w uchwale SN z dnia

² H. Ciepla [w]: „Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz.”, G. Bieniek (red.), T. II, wydanie 3, s. 249

13 lipca 2006 r., sygn. akt III SZP 3/06, w której Sąd ten argumentował, iż „*stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki, godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej co wpisana do rejestru*”.

W celu wykazania bezprawności działań przedsiębiorcy koniecznym jest zatem ustalenie, że treść stosowanych przez niego we wzorcu umownym zapisów mieści się w hipotezie klauzul wpisanych do rejestru.

W niniejszej sprawie zarzut związany jest ze stosowaniem we wzorcu umownym Uczelni następujących klauzul:

I. „*Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie*” (§ 9 ust. 1 zd. 1 wzorca umowy),

II. „*Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1*” (§ 9 ust. 2 wzorca umowy),

III. „*W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6*” (§ 9 ust. 3 wzorca umowy),

IV. „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni*” (§ 10 ust. 4 wzorca umowy).

I. Odnosząc powyższe uwagi do przedmiotowej sprawy należy zauważyć, że Uczelnia w wykorzystywanym w obrocie z konsumentami wzorcu umownym zatytułowanym „*Umowa o warunkach odpłatności za studia*” stosuje w § 9 pkt 1 zd. 1 zapis o treści: „*Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie*”.

Umowa o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy zlecenia. Zgodnie z art. 746 § 1 k.c. dający zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie, licząc się oczywiście z konsekwencjami, jakie się z tym wiążą. Zgodnie z § 3 tego przepisu, nie można rzec się z góry uprawnienia do wypowiedzenia zlecenia z ważnych powodów. Wypowiedzenie umowy wiąże się z określonymi skutkami, które są zróżnicowane w zależności od tego, która ze stron wypowiedzi umowę. Jeżeli czyni to dający zlecenie, powinien przyjmującemu zlecenie zwrócić uzasadnione wydatki, przy odpłatnym zleceniu uiszczyć ponadto odpowiednią część umówionego wynagrodzenia, a jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, powinien naprawić także ewentualną szkodę. Jeżeli umowę zlecenia wypowiedzi przyjmujący, powinien rozliczyć się z otrzymanych zaliczek, a jeżeli wypowiedzi umowę bez ważnego powodu – jest także odpowiedzialny za ewentualną szkodę powstałą z tego tytułu. Zatem, jak wynika z powyższego, nie można ograniczać – stronom umowy zlecenia – prawa do wypowiedzenia jej w każdym czasie. Postanowienie wzorca umowy stosowanego przez Uczelnię przewiduje wprowadzenie prawa wypowiedzenia umowy, jednak wyłącznie ze skutkiem na koniec semestru. W efekcie student do końca semestru, w którym została wypowiedziana umowa, związany jest jej postanowieniami, co oznacza m.in. obowiązek uiszczania wszelkich świadczeń z niej wynikających, czyli przede wszystkim chesnego. Jak uznał Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w uzasadnieniu wyroku z dnia 28 września 2005 r. (sygn. akt XVII AmC 18/05), zapis taki „*narusza dobre obyczaje, jak rzetelność i uczciwość kupiecką i rażąco narusza interesy konsumenta/studenta, który jest zmuszony do poniesienia dodatkowych kosztów w postaci naliczenia chesnego za*

semestr nauki, z której nie korzysta, w sytuacji, gdy z ważnych powodów wypowiedział umowę”.

Prezes Urzędu uznał zatem, że zapis z § 9 ust. 1 zd. 1 wzorca umowy jest tożsamy w swej treści i skutkach z wpisaniem do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone postanowieniem w brzmieniu: *„Z zastrzeżeniem § 4 ust. 2 i 3 Student ma prawo do rozwiązania umowy z końcem danego semestru, tj. z dniem 28 lutego w semestrze zimowym, i z dniem 30 września w semestrze letnim (...)”*. Klauzula ta została, na podstawie wyroku SOKiK z dnia 28 września 2005 r., sygn. akt XVII Amc 18/05, wpisana do rejestru pod nr 647.

Wskazana klauzula ogranicza uprawnienie studenta do rozwiązania umowy. Przewiduje bowiem możliwość rozwiązania umowy jedynie w ściśle określonych terminach. Terminy te przypadają na koniec semestru zimowego i letniego. Uznać zatem należy, że zarówno przywołana klauzula wpisana do rejestru, jak i klauzula stosowana przez stronę niniejszego postępowania, kreują jednakowe uprawnienia studenta w zakresie możliwości wypowiedzenia zawartej z WSTI umowy. Obie klauzule ograniczają prawo konsumenta do wypowiedzenia umowy w każdym czasie.

W toku postępowania Uczelnia przekazała nowy wzorzec *„Umowy o warunkach odpłatności za studia”*, obowiązujący od roku akademickiego 2008/2009, który w jej ocenie nie zawiera kwestionowanych przez Prezesa Urzędu postanowień. Wyjaśnienia wymaga, że powyższy zapis w brzmieniu *„Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie”*, nie został usunięty, a jedynie przeniesiony do dalszej części wzorca aktualnie obowiązującego, tj. do § 9 ust. 3 zd. 1. Tym samym klauzula ograniczająca prawo konsumenta do wypowiedzenia umowy nadal jest przez Uczelnię stosowana. Jej tożsamość z klauzulą wpisaną do rejestru jest bezsporna i oczywista.

W tym miejscu, należy się również odnieść do wyjaśnień WSTI, która wskazała w piśmie z dnia 21 marca 2008 r., że w przypadku studenta, który chce wypowiedzieć umowę w dowolnym czasie z powodu niewywiązywania się Uczelni z warunków umowy, umowa ta zostaje rozwiązana w trybie natychmiastowym. Analiza kwestionowanego wzorca nie wykazała, by taka możliwość istniała. Natomiast w nowoopracowanym wzorcu, przekazanym przez WSTI w piśmie z dnia 21 listopada 2008 r., który to wzorzec Uczelnia zaczęła stosować od roku akademickiego 2008/2009, w § 9 ust. 2 znalazło się postanowienie o treści: *„Student może wypowiedzieć Umowę w trybie natychmiastowym, o ile nastąpiło niewywiązywanie się Uczelni ze zobowiązań wynikających z § 2 i § 3 ust. 1 Umowy. W tym przypadku Uczelnia w terminie do 14 dni od daty złożenia wypowiedzenia rozwiązuje Umowę ze Studentem. W przypadku stwierdzenia braku podstaw wypowiedzenia Umowy w trybie natychmiastowym, Umowę rozwiązuje się z końcem semestru”*. Postanowienie to w zd. 1 teoretycznie zakłada możliwość wypowiedzenia przez studenta warunków umowy w trybie natychmiastowym. Należy jednak zwrócić uwagę na pozostałą część tego postanowienia, z której wynika, że w razie braku podstaw wypowiedzenia w trybie natychmiastowym, wówczas zostaje ona rozwiązana z końcem semestru. Takie unormowanie tej kwestii daje Uczelni dużą swobodę o decydowaniu, czy student może rozwiązać umowę, jak również czy WSTI niewywiązała się z jej warunków. W ocenie Prezesa Urzędu, tak sformułowane postanowienie jedynie pozornie umożliwia studentowi rozwiązanie umowy w dowolnym czasie w związku z niewywiązywaniem się przez Uczelnię z jej warunków, bowiem z praktycznego punktu widzenia ocena czy istnieją przesłanki uzasadniające jej wypowiedzenie w pełnym zakresie zależy od Uczelni. Tym samym wprowadzenie do wzorca umownego ww. postanowienia nie eliminuje bezprawności zakwestionowanego postanowienia umownego.

Mając powyższe uwagi na względzie, uznać należy, że zarówno kwestionowana w pkt 1 sentencji postanowienia o wszczęciu niniejszego postępowania klauzula, jak również klauzula wprowadzona przez WSTI w nowo opracowanym wzorze, ogranicza prawo konsumenta do wypowiedzenia umowy w każdym czasie.

II. Kolejny zarzut dotyczy § 9 ust. 2 wzorca stosowanego przez WSTI. Znalazło się w nim postanowienie o treści: *„Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1”*.

W ocenie Prezesa Urzędu, przedmiotowe postanowienie jest tożsame z postanowieniem wpisanym do rejestru pod nr 625 o treści: *„W przypadku rezygnacji w trakcie semestru, wpłacone w całości czesne za cały semestr nie podlega zwrotowi”*. W uzasadnieniu wyroku z dnia 20 października 2005 r., sygn. akt XVII Amc 78/05, w którym SOKiK uznał wskazaną klauzulę za niedozwolone postanowienie umowne, Sąd wskazał, iż postanowienie to jest niedozwolone w świetle art. 385³ pkt 12 k.c., gdyż przewiduje w przypadku rezygnacji z umowy przez studenta w trakcie semestru, brak zwrotu czesnego za cały semestr, nawet za okres kiedy nie korzystał on z nauki.

W tym miejscu należy wskazać, iż postanowienie stosowane przez Uczelnię, jak również powyżej przywołane postanowienie wpisane do rejestru klauzul abuzywnych, zawierają regulacje niezgodne z określonymi w k.c. konsekwencjami wypowiedzenia umowy zlecenia. Tymczasem na mocy art. 750 k.c. przepisy o zleceniu stosować należy odpowiednio do umowy o świadczenie usług edukacyjnych.

Postanowienie umowne, zgodnie z którym WSTI nie zwraca studentowi opłat za studia pomimo wypowiedzenia umowy i faktycznego niekorzystania ze świadczonych przez nią usług, nie mieści się zatem w dyspozycji art. 746 § 1 k.c., zgodnie z którym, w razie odpłatnego zlecenia, dający zlecenie obowiązany jest uiścić przyjmującemu zlecenie część wynagrodzenia odpowiadającą jego dotychczasowym czynnościom. Skoro bowiem umowa o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych została wypowiedziana i student nie korzysta już z tych usług, nie ma konieczności dalszego uiszczania wynagrodzenia przyjmującemu zlecenie, tj. Uczelni. Postanowienie stosowane przez Uczelnię stanowi zatem naruszenie istoty umowy wzajemnej, w której świadczenie jednej strony jest odpowiednikiem świadczenia drugiej.

Analiza porównawcza postanowienia stosowanego przez WSTI i wskazanego postanowienia wpisanego do rejestru pozwala stwierdzić, że oba te postanowienia wyłączają możliwość zwrotu studentowi opłat uiszczonych przez niego za cały semestr, w przypadku, gdy rezygnuje on z nauki w trakcie trwania tego semestru. Nie ulega zatem wątpliwości, że postanowienia te wywierają identyczne skutki w sferze interesów studentów, odstępujących od umowy ze Szkołą w trakcie trwania semestru. Tym samym uznać należy, że postanowienie stosowane przez przedsiębiorcę, będącego stroną niniejszego postępowania, jest tożsame z treścią postanowienia wpisanego do rejestru klauzul abuzywnych pod numerem 625 i jako takie zakazane.

W toku postępowania WSTI przekazała pismem z dnia 21 listopada 2008 r. nowy wzorec *„Umowy o warunkach odpłatności za studia”*, stosowany przez Uczelnię od roku akademickiego 2008/2009 w stosunku do studentów I roku studiów. Analiza tego wzorca wykazała, iż nie zawiera on kwestionowanego powyżej postanowienia.

Niezależnie od powyższego, należy podnieść, że WSTI na potwierdzenie zaniechania stosowania powyższego postanowienia nie przedstawiła żadnych dowodów, np. podpisanych przez konsumentów aneksów do *„Umowy o warunkach odpłatności za studia”*.

III. Zdaniem Prezesa UOKiK, praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest również stosowanie we wzorcu umownym Uczelni § 9 ust. 3 „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*”. Zgodnie z nim „*W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6*”. Prezes Urzędu ustalił, iż, treść tego zapisu jest tożsama z treścią postanowienia: „*W przypadku przerwania studiów w trakcie semestru, student zobowiązany jest do zapłacenia czesnego za cały semestr, a czesne zapłacone nie podlega zwrotowi*” uznanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 6 kwietnia 2006 r. (Sygn. Akt XVII Amc 79/05) za niedozwolone postanowienie umowne, a następnie wpisanego pod numerem 835 do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Oba postanowienia nakładają na studenta obowiązek wniesienia opłat za naukę do końca semestru, w którym złożył wypowiedzenie umowy. Z uwagi na identyczne konsekwencje wynikające dla studentów z treści klauzuli wpisanej do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone i klauzuli stosowanej przez Uczelnię nie budzi wątpliwości, że WSTI w istocie posługuje się klauzulą, która została już wpisana do rejestru klauzul abuzywnych.

Składając wyjaśnienia w ramach niniejszego postępowania, powyższe kwestionowane przez Prezesa Urzędu postanowienie nakładające na studenta obowiązek wniesienia opłat za naukę do końca semestru, w którym złożył wypowiedzenie umowy zostało zastąpione w nowym wzorcu „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*” postanowieniem o brzmieniu: „*Student zobowiązany jest do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów za okres od dnia zawarcia umowy do daty jej rozwiązania, zgodnie z płatnościami wynikającymi z § 6 ust. 1 (...)*”. Analiza wzorca dokonana przez Prezesa Urzędu doprowadziła do stwierdzenia, iż inną możliwą datą rozwiązania umowy oprócz daty „na koniec semestru” jest data, w której nastąpiło rozwiązanie umowy w trybie natychmiastowym. Należy ponownie podnieść, iż o istnieniu podstaw do wypowiedzenia przez studenta umowy w trybie natychmiastowym decyduje Uczelnia. W przypadku stwierdzenia przez nią braku podstaw do wypowiedzenia przez studenta umowy w trybie natychmiastowym, uznaje, że umowa zostaje rozwiązana z końcem semestru. Tym samym, należy uznać, iż zmienione w toku postępowania postanowienie w praktyce nie poprawia sytuacji studenta, który chce rozwiązać umowę z Uczelnią i nakłada na niego obowiązek wniesienia opłat za naukę do końca semestru.

IV. Prezes UOKiK zakwestionował § 10 ust. 4 stosowanego przez WSTI wzorca „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*”. Znalazło się w nim postanowienie o treści: „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni*”.

W rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone znajduje się szereg klauzul wskazujących, iż jedynym sądem właściwym do rozstrzygnięcia spraw spornych, które mogą wynikać z łączącego strony stosunku prawnego, jest sąd miejscowo właściwy dla siedziby przedsiębiorcy. Analiza postanowień wpisanych do rejestru wskazuje, iż klauzule prorogacyjne są stosowane przez przedsiębiorców działających w różnych branżach gospodarczych. Pod numerem 388 w rejestrze wpisane zostało postanowienie o treści „*Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwy dla Impuls School*”. Postanowienie to SOKiK uznał za niedozwolone orzeczeniem z dnia 22 grudnia 2004 r., sygn. akt XVII Amc 15/04.

Prezes Urzędu uznał, iż postanowienie § 10 ust. 4 „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*” stosowane przez WSTI jest tożsame z ww. postanowieniem umownym wpisanym do rejestru klauzul abuzywnych pod numerem 388. Klauzule te nie są sformułowane identycznie, ale – jak ustalił Prezes Urzędu – ich treść jest tożsama. Jak wskazano powyżej, dla uznania tożsamości postanowień umownych nie jest konieczna dokładna literalna identyczność tych postanowień, istotnym jest natomiast, czy postanowienia te rodzą jednakowe skutki dla konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy stosującego wzorzec. W związku z tym, że obie analizowane klauzule wskazują jako sąd właściwy do rozstrzygania kwestii spornych pomiędzy stronami umowy sąd miejscowo właściwy dla siedziby przedsiębiorcy, należy uznać, iż wywołują one dla konsumenta identyczne konsekwencje prawne. Na skutek narzucenia konsumentowi sądu, który ma być właściwy do rozstrzygania kwestii spornych między stronami umowy, konsument ma znacznie utrudnioną drogę sądową. Takie postanowienie stanowi klauzulę abuzywną określoną w art. 385³ pkt 23 k.c., gdyż narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

W nowoopracowanym przez Uczelnię wzorcu kwestionowane postanowienie zostało uzupełnione poprzez dodanie do jej treści „*lub miejsca zamieszkania Studenta*”. Należy wskazać, iż kwestię właściwości sądu w sprawach cywilnych określają przepisy kodeksu postępowania cywilnego dotyczące właściwości przemiennej. Zgodnie z art. 27 w związku z art. 34 k.p.c., spory wynikające z umowy wytacza się bądź przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania lub siedziby pozwanego bądź przed sąd miejsca wykonania umowy. Jak wskazuje art. 385³ pkt 23 k.c., przedmiotowe uregulowania nie mogą być wyłączane, ponieważ mogą stanowić dodatkową dolegliwość dla konsumenta, a także ograniczać realizację przysługujących mu praw. Przedmiotowe postanowienie w brzmieniu: „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni lub miejsca zamieszkania Studenta*” zasadniczo jest zgodne z powyższymi uregulowaniami kodeksu postępowania cywilnego. Niemniej, wskazać należy, iż w przypadku, gdy Uczelnia będzie stroną powodową, przedmiotowe postanowienie wzorca „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*” umożliwi Uczelni wytoczenie powództwa przed sąd swojej siedziby. Wówczas sąd ten zgodnie z ww. uregulowaniami kodeksu postępowania cywilnego nie będzie sądem właściwym miejscowo. Zdaniem Prezesa Urzędu, takie unormowanie kwestii właściwości sądu w dalszym ciągu może ograniczać prawo konsumenta do wyboru najdogodniejszej dla niego możliwości prowadzenia sporu sądowego.

Uznanie, iż postanowienia umowne stosowane w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorcę są tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone przesądza o bezprawności tego działania. Jak wskazano bowiem powyżej, art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów formułuje samoistną przesłankę bezprawności działań polegających na stosowaniu przez przedsiębiorcę postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

Dla stwierdzenia przez Prezesa Urzędu stosowania przez przedsiębiorcę praktyki określonej w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów konieczne jest także wykazanie, że w wyniku jej stosowania przez przedsiębiorcę naruszony został zbiorowy interes konsumentów. Zbiorowy interes konsumentów oznacza interes dotyczący ogółu, a naruszenie tego interesu może mieć miejsce, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, jak i wtedy, gdy działania te wywołują inne niekorzystne zjawiska. Do naruszenia zbiorowych

interesów konsumentów konieczne jest, by działanie przedsiębiorcy zostało skierowane nie do konkretnego adresata, lecz do adresata, którego nie da się z góry oznaczyć indywidualnie. Wobec tego działanie to jest w stanie wywołać niekorzystne następstwa w odniesieniu do każdego z konsumentów (a nie jedynie wobec określonego konsumenta) i zagraża ono, przynajmniej potencjalnie, interesom każdego z członków zbiorowości konsumentów. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem interesów nieograniczonej liczby konsumentów, których nie sposób zindywidualizować. Oczywistym jest bowiem, iż działanie Uczelni jest skierowane do nieoznaczonego kręgu odbiorców – dotyczy wszystkich obecnych i potencjalnych odbiorców usług edukacyjnych świadczonych przez Szkołę. W związku z powyższym należy stwierdzić, iż kwestionowane przez Prezesa Urzędu działanie Uczelni narusza zbiorowy interes konsumentów.

Wykazanie, iż działanie WSTI ma charakter bezprawny i narusza zbiorowy interes konsumentów przesądza, iż działanie to ma charakter praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W toku prowadzonego postępowania administracyjnego, w piśmie z dnia 29 września 2008 r., Uczelnia oświadczyła, iż postanowienia kwestionowane w sentencji niniejszej decyzji zostały wycofane od roku akademickiego 2008/2009. Następnie pismem z dnia 21 listopada 2008 r. Uczelnia poinformowała, że został opracowany nowy wzór „Umowy o odpłatnościach za studia”, na podstawie którego WSTI zawiera umowy ze studentami I roku. Na dowód powyższego, Uczelnia przekazała wzór obecnie stosowanej przez nią umowy o warunkach odpłatności za studia.

We wzorcu tym kwestionowany zapis § 9 ust. 1 zd. 1 o brzmieniu: „*Każda ze stron może wypowiedzieć umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie*” został przeniesiony do dalszej części umowy (§ 9 ust. 3 zd. 1 wzorca umowy).

W miejsce kwestionowanego postanowienia § 9 ust. 2 o treści: „*Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1*” WSTI wprowadziła postanowienie w brzmieniu: „*Student może wypowiedzieć Umowę w trybie natychmiastowym, o ile nastąpiło niewywiązywanie się Uczelni ze zobowiązań wynikających z § 2 i § 3 ust. 1 Umowy. W tym przypadku Uczelnia w terminie do 14 dni od daty złożenia wypowiedzenia rozwiązuje Umowę ze Studentem. W przypadku stwierdzenia braku podstaw wypowiedzenia Umowy w trybie natychmiastowym, Umowę rozwiązuje się z końcem semestru*”.

Kwestionowane przez Prezesa UOKiK postanowienie w brzmieniu: „*W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6*” (§ 9 ust. 3 wzorca umowy) WSTI zmieniła w następujący sposób: „*Student zobowiązany jest do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów za okres od dnia zawarcia umowy do daty jej rozwiązania, zgodnie z płatnościami wynikającymi z § 6 ust. 1 (...)*”.

W odniesieniu do zamieszczonej w § 10 ust. 4 klauzuli o treści: „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni*”, Uczelnia dodała zapis „*lub miejsca zamieszkania Studenta*”.

Pismem z dnia 21 listopada 2008 r. Uczelnia poinformowała także, że dla studentów II i III roku studiów przygotowywane są aneksy, które powinny być im przedstawione do dnia

20 grudnia 2008 r. WSTI nie przekazała jednak projektów aneksów, jak również nie poinformowała Prezesa Urzędu o zakończeniu procesu aneksowania.

Przepis art. 27 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi, iż w przypadku, gdy przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24, Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdza zaniechanie jej stosowania. Zgodnie zaś z art. 27 ust. 3 ciężar udowodnienia okoliczności, że przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24, spoczywa na przedsiębiorcy.

Dla uznania, iż WSTI zaniechała stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu niedozwolonego postanowienia umownego, koniecznym jest opracowanie nowego wzorca umowy i wprowadzenie go do obrotu konsumenckiego w połączeniu z zakończeniem przedstawiania projektów aneksów konsumentom, którzy podpisali umowy w oparciu o stary wzorec umowy, prowadzącego do zgodności tych umów z obowiązującym prawem. Zadeklarowanie przez przedsiębiorcę dokonania tych czynności może co najwyżej świadczyć o przejawieniu zamiaru zaniechania praktyki. Dopiero udowodnienie, że przedsiębiorca zapewnił konsumentom możliwość usunięcia niedozwolonych zapisów, bądź ich zastąpienia postanowieniami zgodnymi z prawem lub też faktu wygaśnięcia umów zawierających klauzule abuzywne, pozwoliłoby na stwierdzenie zaniechania stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Zgromadzony materiał dowodowy w niniejszej sprawie nie daje jednak podstaw do takiego stwierdzenia w stosunku do żadnej z praktyk wymienionych w pkt 1 – 4 niniejszej decyzji.

Po pierwsze, należy wskazać, iż w toku postępowania Uczelnia jedynie zadeklarowała wycofanie kwestionowanych klauzul. Uczelnia nie przedstawiła jednak żadnych dowodów świadczących o usunięciu przedmiotowych klauzul z umów dotychczas przez nią zawartych tj. o aneksowaniu umów studentom, którzy podpisali umowy w oparciu o stary wzorec umowy, prowadzącego do zgodności tych umów z obowiązującym prawem. Przekazała jedynie wzór nowoopracowanej umowy o warunkach odpłatności za studia. Jak zostało wyżej podkreślone zadeklarowanie przez przedsiębiorcę dokonania ww. czynności może co najwyżej świadczyć o przejawieniu zamiaru zaniechania praktyki. Dla stwierdzenia zaniechania stosowania praktyki istotne jest natomiast, by przedsiębiorca przedstawił nowoopracowany wzorec umowy i wykazał, że przedstawił wszystkim dotychczasowym klientom aneksy do wcześniej zawartych umów.

W świetle powyższych uwag również fakt, iż w nowoopracowanym wzorcu nie znalazł się kwestionowany w pkt 2 sentencji niniejszej decyzji zapis o treści: „*Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1*” nie stanowi podstawy do uznania, że WSTI zaniechała jej stosowania.

Po drugie, odnosząc się do wprowadzonych przez Uczelnię zmian w nowoopracowanym wzorcu „Umowy o odpłatnościach za studia”, należy podnieść, iż pozostawienie w § 9 ust. 3 zd. 1 postanowienia o treści: : „*Każda ze stron może wypowiedzieć umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie*” w dalszym ciągu wypełnia znamiona niedozwolonej klauzuli wpisanej do rejestru pod nr 647. Podobnie jest również w przypadku postanowienia § 10 ust. 6 o treści: „*Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni lub miejsca zamieszkania Studenta*”, które nadal jest tożsame z treścią postanowień uznanych za niedozwolone i wpisanych do rejestru pod nr 388 i 309.

Po trzecie, dokonana w odniesieniu do kwestionowanego postanowienia § 9 ust. 3 wzorca umowy zmiana jest jedynie zmianą iluzoryczną. Wskazać należy, że

w nowo opracowanym wzorcu kwestionowane postanowienie otrzymało brzmienie: „*Student zobowiązany jest do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów za okres od dnia zawarcia umowy do daty jej rozwiązania, zgodnie płatnościami wynikającymi z § 6 ust. 1 (...)*”. W praktyce jednak, sytuacja w jakiej student zostanie zobowiązany do wniesienia opłat w innej dacie niż data końca semestru nastąpi przy rozwiązaniu umowy w trybie natychmiastowym. Jak to już zostało wyżej wyjaśnione, w przypadku uznania przez Uczelnię braku podstaw do rozwiązania umowy w tym trybie, zostaje ona rozwiązana z końcem semestru. Zdaniem Prezesa Urzędu, postanowienie to w praktyce wywołuje niekorzystne dla konsumenta skutki przejawiające się w konieczności ponoszenia niesłusznych opłat za okres do końca semestru.

W tym stanie faktycznym nie jest zatem możliwe uznanie, że Uczelnia zaniechała stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Wobec powyższego, orzeczono jak w punkcie I sentencji.

Stosownie do art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Prezes UOKiK może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji, karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu, osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie, dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów wprowadziła zasadę fakultatywności kar nakładanych przez Prezesa UOKiK na przedsiębiorców, którzy dopuścili się naruszenia tego zakazu. W przypadku stwierdzenia jego naruszenia przez przedsiębiorcę Prezes UOKiK może nałożyć na przedsiębiorcę karę pieniężną.

W niniejszej sprawie zostało udowodnione, iż doszło do naruszenia przez WSTI określonego w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakazu stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów w sposób określony w pkt I sentencji decyzji. Charakter i uciążliwość tego naruszenia uzasadniają nałożenie na Uczelnię kary pieniężnej.

Dopuszczenie się naruszenia przepisów ustawy może nastąpić zarówno umyślnie, jak też i nieumyślnie. Kara pieniężna może zostać nałożona także w przypadku, gdy przedsiębiorca „choćby nieumyślnie” dopuścił się określonego czynu (art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów). Oznacza to, że kara może być nałożona, także w przypadku, gdy po stronie przedsiębiorcy nie będzie występować wina, rozumiana jako świadomość bezprawności zachowania.

Nakładając karę pieniężną określoną w art. 106 ust. 1 pkt. 4 ww. ustawy Prezes Urzędu wziął pod uwagę, czy określone w ww. przepisie naruszenie dokonane było co najmniej nieumyślnie. Konieczność brania pod uwagę przesłanki winy w przypadku stosowania kar pieniężnych wynika bezpośrednio z art. 106 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Z tego względu, nakładając karę pieniężną, Prezes Urzędu wziął pod uwagę całokształt okoliczności sprawy, które wskazywać mogą na umyślny charakter naruszenia przez Uczelnię zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

Zdaniem Prezesa Urzędu, Uczelnia wiedziała, że stosowane przez nią w „*Umowie o warunkach odpłatności za studia*” postanowienia są tożsame z postanowieniami, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, negując zarazem, by była zobowiązana do usunięcia tych postanowień. W toku niniejszego

postępowania, pismem z dnia 21 marca 2008 r. Uczelnia wniosła bowiem o zawieszenie niniejszego postępowania do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie. Wyjaśnienia wymaga, że decyzją Nr RWA-33/2007 z dnia 2 października 2007 r., Prezes Urzędu uznał, że działanie Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie, polegające na stosowaniu w „Umowie o warunkach odpłatności za studia” postanowień o treści:

- A „Każda ze stron może wypowiedzieć Umowę ze skutkiem na koniec semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie” (§ 9 ust. 1 zd. 1 wzorca umowy),
- B „Uczelnia nie zwraca opłat wniesionych za czas studiów do końca semestru określonego w ust. 1” (§ 9 ust. 2 wzorca umowy),
- C „W przypadku wypowiedzenia umowy przez studenta w trakcie trwania semestru, jest on zobowiązany do uiszczenia wszelkich opłat na rzecz Uczelni wynikających z toku studiów do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie, zgodnie z deklaracją płatności określoną w § 6” (§ 9 ust. 3 wzorca umowy),
- D „Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy, Strony poddają rozstrzygnięciu sądów powszechnych właściwych dla siedziby Uczelni” (§ 10 ust. 3 wzorca umowy),

stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, co stanowi naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazał zaniechania jej stosowania.

Z powyższego wynika, że postanowienia stosowane przez WSTI są identyczne z postanowieniami stosowanymi przez Wyższą Szkołę Finansów i Zarządzania w Warszawie. W tym miejscu, należy wyjaśnić, iż obie Uczelnie są ze sobą ściśle powiązane. Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie jest bowiem założycielem Wyższej Szkoły Technologii Informatycznych w Warszawie.

W ocenie Prezesa Urzędu, Uczelnia stosując ww. postanowienia w swoim wzorcu „Umowy o warunkach odpłatności za studia” godziła się na możliwość wszczęcia przez Prezesa Urzędu postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Działanie Uczelni, polegające na posługiwaniu się wzorcem umownym, który zawiera klauzule abuzywne nie tylko wskazuje na umyślne naruszanie przez nią zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, ale także świadczy o lekceważeniu obowiązujących przepisów prawa oraz obowiązku dostosowywania wykorzystywanych przez siebie wzorców umownych do treści wpisów zamieszczonych w rejestrze prowadzonym przez Prezesa UOKiK. Zdaniem Prezesa Urzędu, nie zmniejsza odpowiedzialności Uczelni z tytułu stosowania zarzucanej praktyki, okoliczność, podnoszona przez WSTI w toku postępowania, iż kwestionowane postanowienia umowne zostały zaczerpnięte z wzorca umownego, rekomendowanego przez instytucję zrzeszające środowisko akademickie.

Art. 106 ust. 1 pkt 4 ww. ustawy przewiduje możliwość nałożenia na przedsiębiorcę kary pieniężnej w wysokości nie większej niż 10% przychodu, osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenie kary. Ustawa nie przesądza bezwzględnie wysokości kary nakładanej przez Prezesa UOKiK, który decyduje o tym w każdym konkretnym przypadku, kierując się założeniem, że sankcja musi spełniać zarówno funkcję represyjną, jak i prewencyjną (dyscyplinującą). Przy ustalaniu wysokości kar pieniężnych, o których mowa w art. 106-108, Prezes UOKiK powinien wziąć pod uwagę w szczególności

okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy (art. 111 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów).

W punkcie I.1, I.2, I.3 oraz I.4 sentencji niniejszej decyzji Prezes Urzędu stwierdził stosowanie przez WSTI praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, o jakich mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, co daje podstawy do nałożenia na Uczelnię kary pieniężnej określonej w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Przy ustalaniu wysokości kary Prezes Urzędu przyjął za podstawę obliczeń kwotę odpowiadającą wysokości szacowanego przez Uczelnię przychodu osiągniętego z tytułu prowadzonej działalności w 2008 r. wynoszącego 4 916 317,09 zł. Stosownie do zapisu art. 106 ust. 1 pkt 4 ww. ustawy, maksymalna kara może stanowić 10 % przychodu, co stanowi kwotę 491 632,70 zł.

Ustalenie kary w przedmiotowej sprawie miało charakter wieloetapowy. W pierwszej kolejności Prezes Urzędu dokonał oceny wagi stwierdzonych praktyk i na tej podstawie ustalił kwotę bazową, stanowiącą podstawę do dalszych ustaleń wysokości kary, a następnie – w oparciu o zaistniałe w sprawie okoliczności mające wpływ na wysokość kary – dokonał gradacji ustalonej kwoty bazowej.

W powyższym kontekście wzięto pod uwagę, iż naruszenie przez Uczelnię zbiorowych interesów konsumentów polegało na stosowaniu niedozwolonych postanowień umownych wpisanych do powszechnie dostępnego rejestru postanowień umownych prowadzonego przez Prezesa Urzędu. Prezes Urzędu zważył, że w wyniku powyższego zachowania sytuacja konsumentów została osłabiona, jednakże wpływ, jaki na uprawnienia konsumentów miały poszczególne postanowienia należało przeanalizować oddzielnie dla każdego zakwestionowanego postanowienia.

Postanowienie wymienione w punkcie I.1 sentencji decyzji ogranicza uprawnienie konsumenta – studenta Uczelni do wypowiedzenia umowy w każdym czasie. Postanowienie to przewiduje bowiem możliwość rozwiązania umowy tylko w ściśle określonym terminie tj. na koniec semestru, co może mieć pośrednio wpływ na sytuację finansową konsumentów. Dokonując oceny wagi tego naruszenia Prezes Urzędu zwrócił również uwagę na fakt, iż stosowana praktyka miała charakter długotrwały, gdyż tożsame postanowienie zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umów wpisanych za niedozwolone w dniu 28 września 2005 r. Uczelnia stosowała kwestionowane postępowanie od roku akademickiego 2006/2007 i w dalszym ciągu je stosuje.

Pośród kwestionowanych w przedmiotowym postępowaniu postanowień największą wagą naruszenia charakteryzują się postanowienia wymienione w punkcie I.2 i I.3 sentencji decyzji, gdyż dotyczą one bezpośrednio sfery ekonomicznej interesów konsumentów. Postanowienie przytoczone w punkcie I.2 wyłącza możliwość zwrotu studentowi opłat uiszczonych przez niego za cały semestr, w przypadku, gdy rezygnuje on z nauki w trakcie trwania tego semestru, co w konsekwencji powoduje ponoszenie przez konsumenta nieuzasadnionych opłat i powstanie po jego stronie straty finansowej. Prezes Urzędu zwrócił uwagę, że Uczelnia w nowoopracowanym wzorcu nie umieściła tego postanowienia, ale jednocześnie nie wykazała zaniechania jego stosowania poprzez wyeliminowanie go z umów już zawartych. Należy także wskazać, iż praktyka miała charakter zdecydowanie długotrwały, gdyż tożsame postanowienie zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone w dniu 20 października 2005 r., a Uczelnia stosowała zakwestionowaną klauzulę umowną od początku roku akademickiego 2006/2007. Postanowienie zamieszczone w punkcie I.3 sentencji niniejszej decyzji nakłada na studenta obowiązek wniesienia opłat za naukę do końca semestru, w którym złożył wypowiedzenie umowy. W rezultacie stosowania przez Uczelnię tego postanowienia, student zobowiązany

jest do ponoszenia nienależnych opłat za świadczenie, z którego faktycznie nie będzie korzystał. Należy podnieść, że WSTI nie wykazała zaniechania stosowania powyższej praktyki, a tożsame postanowienie zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umów wpisanych za niedozwolone w dniu 6 kwietnia 2006 r. W ocenie Prezesa Urzędu, praktyka ta nie tylko stwarza zagrożenie dla interesów ekonomicznych konsumentów, ale w rezultacie jej stosowania mogło dojść do uzyskania przez WSTI nieuzasadnionych korzyści finansowych.

Ostatnie z kwestionowanych przez Prezesa Urzędu postanowień dotyczyło ustanowienia sądu miejscowo właściwego dla Uczelni jako sądu właściwego do rozstrzygania ewentualnych sporów powstałych na tle wykonywania zawartej umowy. Wskazać należy, że w toku postępowania Uczelnia zmieniła kwestionowane postanowienie poprzez dodanie „*lub miejsca zamieszkania Studenta*”. Podkreślenia wymaga, że tak zmienione postanowienie w dalszym ciągu może prowadzić do sytuacji, w których rozstrzygnięcie sporu zostanie poddane pod sąd, który zgodnie z uregulowaniami kodeksu postępowania cywilnego nie będzie sądem właściwym miejscowo. W przypadku bowiem, gdy Uczelnia będzie stroną powodową, przedmiotowe postanowienie wzorca „*Umowy o warunkach odpłatności za studia*” umożliwia Uczelni wytoczenie powództwa przed sąd swojej siedziby. Tym samym, takie postanowienie w dalszym ciągu ogranicza prawo konsumenta do wyboru najdogodniejszej dla niego możliwości prowadzenia sporu i może utrudniać mu ewentualną drogę sądową. Praktyka ta miała charakter zdecydowanie długotrwały, gdyż tożsame postanowienia zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umów wpisanych za niedozwolone w dniu 24 listopada 2004 r. i w dniu 22 grudnia 2004 r., a Uczelnia stosowała niniejsze postanowienie od roku akademickiego 2006/2007.

Podsumowanie wagi stwierdzonych naruszeń pozwoliło Prezesowi Urzędu na stwierdzenie, iż łącznie waga naruszeń w przedmiotowej sprawie kształtuje się na poziomie 0,25 % przychodu osiągniętego przez Uczelnię w 2008 r. Tym samym ustalona przez Prezesa Urzędu kwota bazowa stanowiąca równowartość 0,25 % przychodu osiągniętego przez Uczelnię wynosi 12 290,79 zł.

Dokonując ustalenia ostatecznego wymiaru kary pieniężnej nałożonej na Uczelnię, Prezes Urzędu wziął pod uwagę umyślny charakter naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, co stanowi okoliczność obciążającą. Na wymiar kary miał również wpływ długotrwały okres stosowania wskazanej praktyki. Jak bowiem Uczelnia wskazała w toku postępowania, wzorzec umowny zawierający kwestionowane postanowienia był wykorzystywany przez WSTI od roku akademickiego 2006/2007. Podkreślić również należy, że trzy z czterech stosowanych przez Uczelnię klauzul abuzywnych wpisanych do rejestru (§ 9 ust. 1 wzorca umowy, przewidujący możliwość wypowiedzenia umowy jedynie ze skutkiem na koniec semestru, § 9 ust. 2 wzorca umowy, wyłączający zwrot uiszczonych opłat za okres do końca semestru, § 9 ust. 3 wzorca umowy, statuujący obowiązek uiszczenia opłat wynikających z toku studiów do końca semestru) stwarza zagrożenie dla interesów ekonomicznych konsumentów.

W związku z powyższym, Prezes Urzędu uznał, iż zaistniałe w niniejszej sprawie okoliczności, w szczególności umyślność naruszenia zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, uzasadniają zwiększenie wyjściowego poziomu kwoty bazowej będącej podstawą wymierzenia kary o 50%. Jednocześnie brak jest w niniejszej sprawie okoliczności łagodzących, które miałyby wpływ na ustalenie kary w przedmiotowym postępowaniu.

Kara nakładana przez Prezesa Urzędu na podmioty, które dopuściły się stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów służy podkreśleniu naganności ocenianych zachowań. Orzeczona kara powinna stanowić dolegliwość dla uczestnika

niniejszego postępowania, tak, aby jej nałożenie skutkowało w przyszłości zapobieżeniem zaistnienia podobnych sytuacji. Z drugiej strony należy też podkreślić wymiar edukacyjny i wychowawczy zastosowanego środka oraz wyrazić nadzieję, że odniesie on spodziewany skutek na przyszłość. Poza wymiarem indywidualnym kary, należy zwrócić uwagę na jej wymiar ogólny, funkcję odstraszającą i wychowawczą w stosunku do innych uczestników rynku. W świetle powyższych okoliczności, po uwzględnieniu zaistniałej w postępowaniu okoliczności obciążającej wysokość kary za poszczególne naruszenia ustalono na poziomie **18 436,00 zł** (słownie: osiemnaście tysięcy czterysta trzydzieści sześć złotych).

Prezes Urzędu, kierując się potrzebą zdecydowanego przeciwdziałania stosowaniu praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów uznał, że orzeczona kara powinna stanowić dolegliwość dla uczestnika niniejszego postępowania. W tym przypadku kara powinna spełnić jednak przede wszystkim funkcję prewencyjną i wychowawczą, tak, aby zapobiec w przyszłości naruszeniom przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W ocenie Prezesa Urzędu wymierzona kara w wysokości około 0,37 % przychodu uzyskanego przez WSTI w 2008 r. i stanowiąca około 3,7 % maksymalnego wymiaru kary przewidzianego w art. 106 ust. 1 pkt 4. ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest adekwatna do stopnia naruszenia przepisów ww. ustawy i współmierna do możliwości finansowych Uczelni.

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie II sentencji tej decyzji.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów: NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.) – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury w Warszawie.

Otrzymuje:

**Wyższa Szkoła Technologii
Informatycznych w Warszawie**
ul. Pawia 55
01-030 Warszawa